

PORTÁL

BRÁNA K VYTŘÍBENÝM NÁZORŮM

EU.ePortal.cz

Nad Evropou se vznáší otazník nebývalého významu: euroústavu ano, či ne? Její schválení bude pravděpodobně prvním krůčkem k vytvoření Spojených států evropských. Chceme je? Jsme si vědomi všech plusů i mínusů, které může toto uspořádání vnést do hry? To jsou otázky, které se bytostně dotýkají všech obyvatel starého kontinentu, ale zejména mladé generace. Bude to právě ona, která bude pokračovat v krůčcích dalších, ať už tím, či oním směrem. Také proto pořádá Centrum pro ekonomiku a politiku tento seminář – „Evropská ústava očima mladé generace“ –, u příležitosti jehož konání jsme se rozhodli vydat extra číslo časopisu Portál. Přijemné čtení!

Lukáš Kovanda, šéfredaktor

Demokracie v Evropě

Petra Kuchyňková

Politice jsou málokdy přisuzovány ctnosti. Nelze jí však upřít smysl pro kouzlo paradoxu. O tzv. evropské ústavní smlouvě bylo mnohokrát napsáno, že se jedná o projekt vzešlý z dílny francouzských stoupců federální Evropy v čele s předsedou konventu Giscardem d'Estaingem. Paradoxně však právě francouzská politická scéna a veřejnost jsou ve věci euroústavy zřejmě nejvíce rozpolceny. Názorový rozštěp je veden nejen dle stranických linií, ale též napříč nimi. Rozpolcení jsou socialisté i pravíci neogaullisté z UMP. Především díky tomu, že kauza euroústavy dělí na dvě části vládnoucí socialistickou stranu i její vedení (předseda socialistů Hollande je pro ústavu, zatímco místopředseda Fabius vede tábor tzv. „non-socialiste“), je právě ve francouzském kontextu debata o ústavě barvitá. Legitimně zaznívají argumenty pro i proti, i když jejich obsah je mnohdy zarážející. Promítají se do nich všechny rozpory tohoto dokumentu i politického ovzduší, jež okolo sebe dlouhodobě vytváří.

Francouzské dilema

Francouzští voliči budou – na rozdíl od těch španělských, kteří dle zveřejněných průzkumů většinou přiznávali, že neznali obsah ústavy jako takové, ale svým hlasováním vyjadřovali kladný postoj k EU – na konci května rozhodovat pod vlivem debaty, která byla na první pohled skutečně vedena o litéře ústavy a jejich eventuelních dopadech. Dopadech ovšem na situaci Francouzů, nikoli Evropy a „Evropanů“, jejichž éru měla ústava dle představ federalistů odstartovat. Francouzští politici a veřejnost tak potvrzují, že přirozenosti je stále bližší košile nežli kabát. Jaké však jsou argumenty obou názorových pólů?

Ještě na počátku března průzkumy listu Le Figaro naznačovaly, že s ústavou by mohlo sympatizovat až 60 procent respondentů, kteří byli skutečně rozhodnuti k referendu jít (až 20 procent s účastí váhalo). Téměř čtvrtina sympatizantů se domnívala, že evropská ústava pomůže zachovat a posílit model „sociálního státu“, zřejmě s ohledem na podstatná ustanovení Charty základních práv, která garantují mj. nepominutelnou roli odborů a kolektivního vyjednávání. V opačném gardu tak potvrzovala obavy kritiků z řad konzervativců a liberálů, jež zaznívaly napříč Evropou.

Čtrnáctého dubna vstoupil do kampaně pro ústavu televizní debatou s osmi desítkami mladých lidí prezident Chirac, který tak reagoval na fakt, že podpora ústavy začala klesat. Jedenáct dní poté ale indikoval paradoxně průzkum agentury BVA i jiných institutů, že by proti dokumentu hlasovalo až 58 procent Francouzů. Mezi lidmi do 35 let, kde předtím mírně převažoval souhlas a na něž se prezident obracel primárně, se „nůžky“ přesmykly do opačné polohy. Většina odpůrců teď cituje obavy „non-socialiste“ z toho, že euroústava francouzský sociální stát naopak zničí. Posílila by totiž významně

pravomoci Komise a Evropské centrální banky při kontrole dodržování konvergenčních kritérií jednotné měny a při postupném sblížení hospodářských politik.

Obsah francouzské debaty naznačuje, že euroústava může přinášet jak vítězství nadnárodního socialistického korporativismu, tak pravý opak – liberalizaci pohybu všeho (včetně pracovních míst a služeb i tam, kde trvají omezení) a zničit tak posílením konkurence pracovní i výrobní příležitosti v zemích, které se začínají vážně obávat o vysoký ekonomický a sociální standard, na něž byly v ES/EU zvyklé. Tím ale rozpory nekončí. Francouzská pravice (a zdaleka nejen ta extrémní) se spolu s drtivou většinou voličů, kteří by hlasovali „ne“, obává, že deklarovaná reforma institucí (po níž volala při přípravě ústavy v evropských strukturách i Francie) přivede do EU Turecko. Ani euroústavní apel na evropskou solidaritu tedy neodstraní oba dva jednoho státu z jiného, který navíc ještě ani není členem EU.

Janusovská maska na tváři „nové Evropy“

Francouzský případ dodává nové dimenze debatě o tom, co euroústava vlastně je a proč je nám, členům EU, nabízena, nota bene jako dokument, u něž (jak představitelé evropských institucí přiznávají) není připraven žádný havarijní plán pro alternativu, že by jej odmítla země, která mu nejvíce pomohla na svět.

Francie, historicky zvyklá na poněkud monistickou koncepci státu, příliš nesdílí obavy, že euroústava založí evropský superstát. Francouzským voličům není až tolik proti myslí, že v duchu toquevillovského „byrokratického centralismu“ jako „zdegenerovaného“ stádia demokracie (zejména té evropského stříhu) dalším převáděním pravomocí na evropskou úroveň odvádí politiku a rozhodovací proces ještě dále od občanů, kteří mohou být s tímto stavem i vcelku spokojeni, pokud se nesáhne na jejich jistoty. Neznepokojuje je příliš ani to, že je výsměchem liberálním postulátům, které hlásají, že aby byl nejvyšší zákon respektován, musí poskytovat jasné, ale minimalistické vodítko. Tento dokument má být ústavní smlouvou, snaží se však být kvalitativně i kvantitativně všeobjímající. Také francouzští zástupci v evropských institucích se proto přidávají k anonymním hlasům, které občas proskočí v „kuloárech“, a snaží se přesvědčovat odpůrce, že to s její implementací přece nebude až tak horké, ve sjednocující se Evropě přece nikdy příliš neplatilo, že co je psáno, to je dáno. Současně však zmateného voliče „masírují“ tvrzením, že bez ústavy EU zkolabuje. Ten, na jehož hlasu v referendu bude záležet, tak logicky dospívá k závěru, že v tomto sporu o EU snad ani příliš nejde, jde o to, co mohou ztratit či získat jednotlivé členské státy.

Může být proto velmi pravdivý názor, že provoz EU nenaruší ani tak absence této ústavy jako její přítomnost. Může totiž vést naopak k desintegraci stávajícího Společenství, a to jak konkrétním obsahem (státy euro-

zóny budou např. hlasovat v měnových a hospodářských otázkách na vlastní pěst, bez ostatních členů), tak politickými důsledky, které se projevují už nyní, navzdory tomu, že ještě nevstoupila v platnost. Vzrušená debata o ní odhaluje slabost projektů evropské solidarity a myšlenky. Euroústava se totiž stává v jednotlivých státech nástrojem vnitřní politiky, „dvoúrovňové hry“, v jejímž rámci národní politická aréna nezaniká ve prospěch té evropské, protože evropské problémy se stále znovu stávají „národními“. Jednou z otázek, která francouzské diváky v debatě s prezidentem zajímala nejvíce, bylo konec konců to, zda v případě neschválení ústavy Chirac odstoupí. Francouzské referendum tedy nebude jen o euroústavě, ale i o prezidentovi, jak se ve Francii stalo již jednou při schvalování Maastrichtské smlouvy.

Různé potíže ratifikačního procesu navíc odhalují, že zatímco by si v jeho rámci měly být dle litery práva (i samotné euroústavy) všechny členské státy rovné, některé jsou si bezpochyby rovnější, což opět sype písek do soukolí hladkých vztahů v rámci EU a odkazuje „ideály“ do patřičných míst. Příznak francouzského „ne“ nevyvolává hrozby, že by tento stát byl z EU vyloučen (jako je tomu u jiných „neposlušných“ členů EU), ale naopak úvahy, co s dokumentem dál. Bývalý prezident a předseda Konventu d'Estaign tak má stále dost prostoru emocionálně přesvědčovat voliče, že Francie nesmí zahodit jedinečnou příležitost budovat zcela novou Evropu, založenou na nových principech. Autor kontroverzní knihy Znečištěný pramen John Laughland by zřejmě podotkl, že tato slova už v Evropě byla kdysi slyšet, snad před 65 lety.

Symbol budoucnosti, nebo příznak?

Co tedy (nejen) francouzská debata o euroústavě odkrývá, krom toho, že ještě více zamlžuje i tak základní otázku, zda se jedná o noční mýru euroskeptiků, nebo naopak nepřítel eurooptimistů? Snad lépe než v jiných kontextech naznačuje, že dokument, který podle jedněch říká i mění vše a podle jiných nic, je především zvláštním plodem evropské kontinentální varianty demokracie, která podobnými způsoby opakovaně „pokouší“ vlastní rovnováhu. Demokracie, která si libuje v exaltovaných umělých konstrukcích, jež přesahují individuuum (stát), a požadují po něm pouze realizaci „historické nutnosti“. Není to styl demokracie dle představ „kosmopolity“ Kanta, konzervativce Tocquevillu, ani amerických pragmatiků, ale spíše francouzských sanculotů. Dokument vznikl v duchu nutnosti a konstrukce (a proto logicky složitý) je „shora“ předkládán bližšímu zkoumání voličů, od nichž je vyžadován souhlas a dál už nic. Jediná šance spočívá v tom, že odhalí (stejně jako televizní „duelanti“ prezidenta Chiraca), že „král je nahý“ či že jeho šat má velmi podivný střih. To může být bezesporu pozitivní. Nejen ve francouzském sporu o euroústavu však voliči nerozhodují příliš „evropsky“, ale podle vášní a témat, která zmitají jejich vlastními politickými scénami. Euroústava tak může hrát roli příslovečného džina v láhvi, který podemílá nejen EU samotnou, ale bohužel zasévá nejistotu i do řad jednotlivých členů. Ctižádostivý projekt v řadě států vyvolává zaseté „kostlivce“ jejich vlastních demokracií. To neplatí jen pro Francii, kde se pod jejím vlivem náhle objevují protekcionistické až xenofobní vášně, vzpomínky „bonapartismu“ a nepřekonatelná slabost pro státní socialismus. Zemi, kde komunistická strana svolává internacionalistické sněmy, zase může politická debata o sporném dokumentu postavit před nebezpečné dilema: buď přijmout eurostát podle euroústavy, nebo se obávat jiných, stále živých a po politické moci pokukujících „vědeckých“ idejí a ideologií.

Evropská politika si někdy libuje v až směšných paradoxech. „Demokracie v Evropě“ je však historicky křehká svým sklonem zotročovat ve jménu blouznivých ideálů, které je nutné realizovat za každou cenu, dobrovolně či s donucením. Je třeba dát pozor, aby už započatá hra s opakováním starých chyb, neproměnila komedii v jiný žánr.

Vyšlo v Revue politika 4/2005

Václav Klaus je Winston Churchill dneška

Lukáš Petřík

Řada lidí se asi bude ptát, co spojuje tyto na první pohled rozdílné politiky z různých časových období a dvou odlišných zemí. Při bližším porovnávání ale zjistíme řadu důležitých paralel v postojích obou významných státníků dvacátého, resp. jednadvacátého století.

Winston Churchill se proslavil svým nepřátelským postojem vůči všem totalitním ideologiím, které se snažily zotročit jednotlivce i evropské národy. Míním tím samozřejmě komunismus, nacismus a socialismus.

Hned v počátcích Velké říjnové revoluce rozpoznal Churchill její barbarickou krutost, podlost a expanzivitu nesrovnatelnou s doposud proběhlými revolucemi. Na hrozbu komunismu se snažil upozorňovat i v době, kdy řada levicových intelektuálů obdivovala vytvoření „nového svobodného člověka“ v sovětském Rusku. To vše dělal v období poválečného výrazného vzestupu socialistických myšlenek, aniž by si lámal hlavu s tím, jestli tím získá popularitu či nikoliv.

Ve třicátých letech potom s nástupem nacismu a Hitlera varoval Churchill opět, že Mein Kampf není pouze snůškou fantasmagorií, ale že tyto aspirace na ovládnutí Evropy a světa jsou myšleny vážně. Téměř nikdo mu v té době nevěřil a Churchill byl izolován dokonce sám ve své Konzervativní straně, protože její vedení věřilo v politiku usmírování. Doufali, že Hitlera usmíří, když mu obětují řadu menších států. V době, kdy se jako rakovina rozlézaly po Evropě diktátorské režimy, zastával se Churchill se svou buldočí zarputilostí jedině demokratické zemičky v srdci Evropy, která si uchovála demokratické zřízení, ač celoevropský trend směřoval ke spolupráci nedemokratických režimů s Německem.

A co s tím má tedy společného Klaus? Odpověď je jednoduchá: boj proti všem levicovým utopickým ideologiím, které však pod spásitelskou rouškou často skrývají čistě přízemní zájmy. A je jedno, zda se tyto ideologie nazývají komunismus, nacismus, socialismus, „nový světový řád“ či evropeismus.

V době, kdy se v Evropě i ve světě rozmáhá řada radikálně levicových ideologií a velmocenské choutky Německa se stávají čím dál tím zjevnějšími, stojí Klaus opět na straně svobody. Zmíňme alespoň rázný Klausův výstup proti bombardování Jugoslávie, kde nešlo ani tak o záchranu životů kosovských Albánců, ale o elitářské úmysly narušovat suverenitu národního státu. Nehledě na to, že vše bylo mediální propagandou manichejsky vylíčeno jako boj hodných Albánců a zřudných Srbů. Vůbec se např. nemluvilo o teroristických akcích albánské osvobozenecké armády a jejího napojení na organizovaný zločin. Zaměřovala se příčina a následek.

Stejně tak neoblomně Klaus kritizoval válku v Iráku, kdy se několik amerických neokonzervativců rozhodlo, že budou světu vnucovat své ideologické černobílé pojetí demokracie za každou cenu. Není jistě náhodou, že řada z nich byla členy amerického trockistického a komunistického hnutí, než přešli na pravici.

Známý je i Klausův kritický postoj k ideologii multikulturalismu, která se snaží rozložit národní stát fragmentací na řadu etnických a kulturně nesourodých skupin, čehož dosahuje diskriminací obyvatel původního národa a protěžováním často špatně aklimatizovatelných přistěhovalců.

Nejmarkantněji se však Klausův obezřetný postoj vůči všem levicovým ideologiím projevuje ve vztahu k Evropské unii, která je jimi až neuvěřitelně nasáklá. Klaus tak přebírá prapor po Margaret Thatcherové, mimochodem velké obdivovatelce Winstona Churchilla.

Klaus stojí stále se svou buldočí zatvrzelostí na svých názorech, i když evropské trendy dnes směřují jinam. Stejně tak, jak činil Winston Churchill ve století dvacátém, kdy politické trendy často směřovaly k totalitě. Upozorňuje na nezdravou unifikaci Evropy, která popírá demokratickou legitimitu národních států a chce ji nahradit socialistickou centralistickou vládou „osvícených“ intelektuálů majících patent na jim zjevenou pravdu. Tito elitáři chtějí pýchou rozumu konstruktivisticky shora vytvořit jednotný evropský superstát a národ. Čistě náhodou však podle politického a sociálního vzoru Německa. To, že Německo a Francie pak skrývají své sobecké zájmy za „bohulibý“ evropský projekt, snad už musí být každému racionálně uvažujícímu člověku jasné.

Dnes, kdy se rozhoduje o přijetí či nepřijetí evropské ústavy, dnes, kdy se rozhoduje o svobodě či nesvobodě občanů evropských národů, stojí Václav Klaus, stejně jako Winston Churchill před desetiletími, jako jeden z mála na straně svobody. Bojuje na všech frontách, ale věřím, že se nikdy nevzdá. Neustupuje ze svých pozic, ač řada dokonce i pravicových politiků začíná podporovat appeasement vůči eurocentralismu.

Držme našemu prezidentovi proto palce, budeme tím totiž držet palce nám všem. Pomozme mu v boji za Evropu svobodných národů a národní státy svobodných občanů.

ODS – český appeasement

Martin Hanus

ODS mieri do európskych salónov. Šéf najsilnejšej českej opozičnej strany Mirek Topolánek totiž minulý týždeň oznámil: „Máme pripravené určité kroky, ktoré môžu umožniť, aby sme tolerovali európsku ústavnú zmluvu“. V tej istej strane pritom dlho platil úzus, podľa ktorého bolo „prijatie ústavy pre ČR vo všetkých ohľadoch nevýhodné“ a preto treba „tento dokument odmietnuť“. ODS sa teda práve kamsi posúva, a odkláňa sa od ideí svojho otca zakladateľa, dnešného prezidenta Václava Klause. Ten v čase Topolánkoveho výroku prirovnal v americkom Time Európsku úniu k socialistickej RVHP najmä pre veci, ktoré zakladá euroústava.

Politická strana, ktorá sa pokladá za takmer istého víťaza budúcich volieb v Česku, vymenila princípy za PR-marketing: nechce totiž svojim „tvrdým nie“ odstrašovať potenciálnych voličov, pre ktorých je euroústava periférna téma. Preto zrazu radšej hovorí „mäkké áno“ (predseda Senátu Přemysl Sobotka).

Samozrejme, ide aj o miestenku v európskych salónoch. A v bruselských kuloároch už oceňujú, že ODS zmäkla. Topolánek, ktorý sa práve prvý raz zúčastnil na summite európskych ľudovcov, na oplátku uviedol: „Chceme byť v centre diania.“

Príbeh ODS je ukázkou, ako si aj tí principiálnejší politici pod tlakom sveta bruselských úradov radšej volia oportunistus. Mimochodom – tón proti ústave už zmiernili aj britskí konzervatívci, ktorí ešte v lete 2003 práve s ODS navrhovali v Pražskej deklarácii úplne inú, slobodnejšiu verziu Európy.

V Európe dnes čelí konformizmu z významných politikov málokto. Václav Klaus v Česku, Vladimír Palko na Slovensku – a ešte? Už iba figúrky spomedzi francúzskych socialistov a nacionalistov... Európska integrácia sa stala majetkom elity, ktorá nerieši problémy, zato sa potľapkáva po bruselských chodbách a usmieva sa na spoločných summitových fotografiách. A táto elita má silu, ktorej málokto odolá. Preto napríklad Ivan Mikloš, inak kritik viacerých európskych politikov, napokon ocenil aj zmenu Paktu stability, ktorú si vymohli Francúzi a Nemci po tom, čo prestali dodržiavať pravidlá?

Keďže na úrovni inštitúcií EÚ vzniká podobne asi 70 percent zákonov, ktoré potom platia v jednotlivých štátoch, v Európe rýchlejšie ako populácia vymierajú už iba národné štáty, založené na parlamentnej demokracii. Tú však nenahrádza lepšie rozdelenie moci, ktoré by chránilo občanov pred zlými zásahmi vlád, ale rozmary najsilnejších štátov a neviditeľných úradníkov v kontinentálnom centre.

Po úteku ODS ostávajú už iba tri krajiny, ktoré by čosi mohli zmeniť: Poľsko, ešte skôr Veľká Británia a najskôr Francúzsko. Paradoxom je, že mnohí Francúzi chcú hlasovať proti ústave pre jej „antisociálny“ charakter. Ak by ju pre tento dôvod odmietli, bol by to najužitočnejší omyl v povojnových dejinách integrácie.

Vyšlo v časopise Týždeň 13/2005

Mráz prichází z Bruselu

Jiří Zahrádka

Komentáre k tiskovej konferencii miestopredsedu Evropského parlamentu Roca Vidal-Quadrase a predsedu ústavného výboru EP Jo Leinena jsou někdy zavádějící. Předně, nešlo o jejich soukromou akci. Výslovně uvedli, že mluví jménem Evropského parlamentu. Trnem v oku jim je asi zejména Klausova předmluva k analýze profesora Coughlana, která pro euroústavu vyznívá nepříznivě. A jak je v euronadšeneckých kruzích obvyklé, svou argumentační nouzi nahrazují slovní vatou.

Měně demokracie? Nevodí!

Skutečně ubohá byla ironická poznámka Vidal-Quadrase. Klaus před pěti lety podle něho tvrdil, že Česká republika nevstoupí do EU před rokem 2007. Je-li Klausova schopnost rozumět euroústavě stejná, jako jeho prorocké dovednosti, je na to podle Vidal-Quadrase nutné brát ohled. Jak vtipně! Jen kolega Leinen se v té chvíli musel červenat. Byl to totiž on, kdo v lednu 2003 (tedy relativně krátce před přijetím návrhu Evropské ústavy) v diskusi o euroústavě tvrdil, že funkci předsedy Evropské rady, voleného

touto radou, by neakceptoval Evropský parlament, ani Komise či většina menších členských států. Institut takto voleného předsedy v euroústavě nakonec je. Jak vidno, prorocké dovednosti Jo Leinena také nejsou z nejlepších. Přesto je Leinen prezentován jako ten dokonalý. Pozoruhodný je i tehdejší Leinenův výrok, že toto ustanovení by rozšířilo demokratický deficit EU. Dnes mu to při propagaci euroústavy evidentně nevodí.

Smysl pro věčnost dokázal Vidal-Quadras také vysvětlením, že „myšlení pana Klause je zakotveno v minulosti, zatímco Evropská unie nás připravuje pro budoucnost.“ Podobně silný argument přednesl Jo Leinen. Podle něho je prý pozoruhodné, že Klaus je jedinou hlavou členského státu, která je v tak výrazné opozici proti euroústavě. A pak došlo k již zaběhnutému způsobu argumentace. Byla by prý škoda, když by se Česká republika „kvůli tomuhle euroskeptikovi a zavádějící kampani dostala do izolace, na periferii evropské politiky.“ Dojemně, s jakou péčí se německý socialistický eurofederalista stará o dobro České republiky! Ale slova o izolaci jsou spíše tragikomická. Nejen kvůli právní stránce věci, z které jasně vyplývá, že Česká republika by nemohla být při odmítnutí euroústavy vyloučena z EU. Spíše vyvolají jistý druh soucitu se zhrzeným eurofanatikem, který zakládal tým na boj proti dezinterpretacím euroústavy se slovy: „Je třeba hlídat, aby se ústava beztretně nešpinila!“ Je asi tísnivé pro euroústavního mušketýra, když podpora jím milované euroústavy je zoufale nízká již nejen v Británii, ale též ve Francii a klesá například i v Nizozemí.

Místopředseda Evropského parlamentu Vidal-Quadras zopakoval tvrzení, že euroústava nezaloží Evropský stát. Snad v inspiraci myšlenkou, že stokrát opakovaná lež se stane pravdou. Bohužel, eurooptimisté opakovaně zneužívají fakt, že jednotná definice státu neexistuje. Proto si vytvářejí definice vlastní – tak, aby jim vyšlo, že euroústavou stát opravdu nevznikne. Stále opomíjejí, že obecně užívanou, byť právně nezávaznou definici dle Úmluvy z Montevidea Evropská unie dle euroústavy splní a stane se tedy státem. Bez ohledu na to, že přirozené rozdíly stejně jako některá specifika vnitrostátního uspořádání jednotlivých členských států samozřejmě zůstanou.

Vypudí Brusel Klause?

Perlou byla Vidal-Quadrasova rada pro Václava Klause. Zvítězí-li v Česku ANO euroústavě, je prý logické předpokládat, že prezident rezignuje „a dokáže tím, že jeho demokratické přesvědčení je skutečné a upřímné.“ Možná Roco Vidal-Quadras opravdu neví, že v demokratické společnosti o politickém osudu prezidenta rozhodují voliči – přímo, nebo prostřednictvím parlamentu. Nikdy ale zahraniční rádcí jediných správných postojů. To známe sice také, ale z úplně jiného společenského zřízení.

Stát, ne jedinec

Ondřej Šrámek

Evropská ústava chrání spíš byrokracii než svobodu jednotlivce

Česká republika je už rok členem Evropské unie. Ještě zůstávají v paměti vyhocené diskuse před referendem o vstupu a na stole již máme další žhavé téma – přijetí Evropské ústavní smlouvy. Zatímco v několika zemích je již schválena, v Česku se diskuse o ní teprve pomalu rozbíhá. Svým názorem, proč je dobré mít ústavu, přispěla v minulém čísle Respektu i Tereza Brdečková, avšak její argumenty jsou značně sporné.

Okurky a identita

Tereza Brdečková píše, že nesrozumitelnost ústavy – již se zaklínají její odpůrci – je pouhou legendou. Každý si v ní prý může snadno přečíst to podstatné. S podobným argumentem přišel předminulý týden i ministr zahraničních věcí Cyril Svoboda: Ústavní smlouva je prý pro občana dostatečně přehledná, neboť je srozumitelně rozčleněna do tří hlavních částí, přičemž nejdůležitější je relativně krátká (třicet stránek) část první týkající se obecného přehledu institucí a část druhá – Listina základních práv Unie. Protože nejdelsí a nejkomplikovanější třetí část se týká už jenom konkrétních politik, kterými se budou zabývat již jen odborníci, není prý důležité se jejím studiem zatěžovat. Člověk se pak ale stěží ubrání myšlence: Proč tam tedy proboha něco takového vlastně vůbec je? Odpověď na tuto otázku je klíčem k pochopení těch, kdo Ústavu v její současné podobě nepodporují.

Bylo-li účelem „euroústavy“ – jak to tvrdí nemálo jejich zastánců – zrevidovat do jednoho dokumentu dosavadní spleť smluv týkajících se všeho od dopravy, zemědělství a rybolovu přes životní prostředí až po energetiku, pak takový text není možné považovat za dokument ústavního charakteru. Jednalo by se vlastně jen o technické změny, kterými nemá smysl obtěžovat občany, natož jim je předkládat v referendu.

Jenže ambice vedoucí k vytvoření návrhu Ústavní smlouvy ve skutečnosti jsou, či alespoň zpočátku byly, zcela jiné. Evropská ústava měla dát podle představ jejích tvůrců občanům do ruky jednoduchý a srozumitelný text, který by napomohl postupnému vytváření společné evropské identity. Jak Tereza Brdečková správně píše, společná identita Evropanů by mohla pramenit právě z hodnot individualismu, které v Evropě rezonují již od dob renesance – občan je víc než stát, člověk je víc než masa.

Bohužel se však zdá, že z bohulibých principů evropské integrace (volný pohyb osob, zboží, služeb a kapitálu) se idea svobodného jednotlivce pomalu vytrácí a důraz se začíná klást na úplně jiné věci. Kupříkladu na „právo na přístup ke službám zaměstnanosti“ či záhadný „přístup ke službám obecného hospodářského zájmu“. Cílem společné zemědělské politiky je pak mimo jiné „zajistit spotřebitelům dodávky za rozumné ceny“ a „zvýšení individuálních příjmů osob zaměstnaných v zemědělství“ (Co jsou rozumné ceny? Budeme zase centrálně plánovat? A na čí úkor?)

Evropská unie – ať už ji bereme jako superstát, nebo jako mezivládní projekt – by přitom měla čerpat legitimitu zdola od občanů. Jednotlivci jsou ti, kdo na stát (a zprostředkovaně na Unii) delegují část svých práv a očekávají, že stát (Unie) jim za to bude sloužit, nikoli je ovládat.

Stejný princip musí platit i na úrovni jednotlivých členských států. Ty se v určitých oblastech integrují nikoli z idealismu, ale prostě proto, že to je pro ně výhodné. Integrace je pouhý prostředek, nikoli cíl. Například státy používající společnou měnu tak činí, protože věří, že je to pro ně výhodné. Británie, Dánsko a Švédsko si to nemyslí, a tak se k euru zatím nepřipojily. Současný vývoj však připomíná spíše integraci pro integraci samu, nebo proto, že to vyhovuje některým státům. Toho jsme byli svědky před rokem, kdy se švédský premiér a německý kancléř dost tvrdě vyjádřili k výši daní v nově přistoupivších zemích a vyslovili názor, že EU by měla přistoupit k daňové harmonizaci. Kritiku za své nižší daně sklízí i Irsko.

Přitom právě různorodost byla vždy hnacím motorem Evropy. Zaostali v nějaké oblasti jeden stát, jiný ho předběhl. Když se ukázalo, že některá politika je výhodnější, ostatní státy ji přebraly. Slepá harmonizace všeho směřující k jednotnému „evropskému sociálnímu modelu“ je cestou do pekel. Proto je také chybná úvaha Terezy Brdečkové, podle níž ve chvílích, kdy definujeme délku salátových okurek, máme mít na paměti podstatné ideje. Ačkoli taková okurka je jistě zanedbatelná věc, proč by měl být občan EU-spotřebitel ochuzen o výběr mezi okurkami dlouhými a krátkými, či rovnými a křivými? Právě na takovém zdánlivě směšném detailu lze ilustrovat, jak je dnes svoboda jedince s poukazem na velké a důležitější, avšak vágně definované ideje, v Evropské unii postupně stále více omezována.

Nepotěšil jste mě, ani já vás nepotěším

Často slyšíme argument, kterému se nevyhnu ani Tereza Brdečková: odmítneme-li ústavní smlouvu, nastane prý katastrofický scénář dvourychlostní Evropy a Česko zůstane za dveřmi jako první.

Dvourychlostní Evropa ale není nic špatného. Naopak, je to přirozený vývoj a nemusíme se bát ani dvou, ani vícerychlostní Unie. „Volitelná“ integrace už dobře funguje v již zmíněné oblasti společné měny a není důvod, proč by nemohla fungovat i jinde. Současný návrh Evropské ústavy ovšem tuto ideu dobrovolné výhodné spolupráce posunuje spíše směrem k direktivnímu centralismu.

Tereza Brdečková naznačuje, že čtivější a srozumitelnější text by napsal jen diktátor. Přitom by bohatě stačilo, kdyby se vylobované kontroverzní politiky EU zkrátka vynechaly a dokument by se soustředil jen na to podstatné. Ústava má přece shrnovat jen ty nejzákladnější principy dělbý moci, systém brzd a protivah, které chrání jednotlivce před případnou zvlí státní. Místo toho však Brusel s úřednickou arogancí nabízí více než stostránkovou knihu, ke které se navíc většina lidí ani nedostane – Evropská komise dodala do celé České republiky pouhé dva tisíce autorizovaných výtisků v češtině, přičemž výtisk by měl být k nahlédnutí pro každého alespoň na každém obecním úřadě, jichž je třikrát tolik.

V této chvíli by proto Češi udělali nejlépe, kdyby vládě i Bruselu vzkázali: „Evropa si zaslouží důstojnou ústavu, zkuste to znovu a lépe!“

Petra Kuchyňková

Pracuje jako analytička Centra pro studium demokracie a kultury v Brně. Současně postgraduálně studuje politologii na Fakultě sociálních studií Masarykovy univerzity v Brně. K její specializaci náleží současný vývoj evropské legislativy a integrace a ruská zahraniční politika. Je autorkou řady článků v časopise Revue politika i v tisku i odborných statí ve sbornících vydávaných Mezinárodním politologickým ústavem MU a Centrem pro studium demokracie a kultury.

Jiří Zahradka

Ekonom, 32 let, pracuje v pojišťovnictví, od podzimu 2002 jeden z představitelů Euroskeptické alternativy, publikuje texty o Evropské unii.

Ondřej Šrámek

Narozen v roce 1979. Vystudoval obor mezinárodní politika a diplomacie na VŠE s půlročním studijním pobytem v Austrálii, v současné době působí jako interní doktorand na katedře politologie VŠE.

Martin Hanus

Narodil som sa 26. 7. 1977 v Bratislave, kde dodnes žijem. Slobodný. Od roku 1995 som študoval na Pedagogickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave germanistiku, letný semester 1997 som na základe získania štipendia absolvoval vo Viedni na Wiener Univesität a Dolmetscher- und Übersetzungsinstitut. V roku 1999 som promoval s vyznamenaním od dekana za výbornú diplomovú prácu v téme „Die Neue Sachlichkeit in der Weimarer Republik“. Od roku 1999 do roku 2002 som pôsobil ako gymnaziálny učiteľ, odvtedy pracujem ako zahraničnopolitický redaktor a komentátor, najskôr v týždenníku Domino fórum, od decembra 2004 v týždenníku Týždeň. V roku 2001 som spoluzakladal a neskôr ako šéfredaktor viedol internetový magazín Právě Spektrum (www.prave-spektrum.sk), kde som dnes editor. Od začiatku svojej novinárskej dráhy som sa venoval problematike európskej integrácie, o ktorej sme v týždenníku Domino-fórum ako prví na Slovensku otvorili kritickú diskusiu.

Lukáš Petřík

Triadvacetiletý student čtvrtého ročníku oboru historie-politologie na Filozofické fakultě UK, kde se zaměřuje na bádání v oblasti totalitarismu, nacionalismu, historie české pravice, politické ideologie, zejména konzervatismu, a evropské integrace. Působí též jako šéfredaktor euroskeptického serveru EU.ePortal.cz a předseda občanského sdružení Mladá pravice.